

Popolno

GRUDA

VSEBINA:

Fr. Mastnak: Zima na kmetih. — Dámjan Vahen-Svetinov: Zimska slika. Snoči sem šel preko polja. — Vinko Bitenc: Bajtarjeva hči. — Kopriva: Stari Vernik. — Dr. Janže Novak: O borbi za zemljo. — X. Y. Na kaj pri pospeševanju našega kmetijstva premalo mislimo. — Poskusi z naših vrst. — Kotiček za dekleta. — Organizacija. — Dopisi. — Za zabavo in smeh. — Uganke. — Nove knjige. — Listnica uredništva.

*

Celoletna naročnina za „Grudo“ znaša Din 30.—
Za dijake in vojake Din 20.— V podrobni prodaji posamezna številka Din 3.—

*

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Pod Trančo 2, I.

*

Urejuje: Marija Novakova, Linhartova ulica 20
Telefon 33-46

*

Jugoslovanska
banka

„SLAVIJA“ v Ljubljani,
Gosposka ul. 12

Telefon števil. 2176, 2276.

Podružnice: Beograd, Zagreb, Osijek, Novi Sad in Split.

Za naš

naj se kupujejo naši domači
proizvodi:

prašek za pecivo, vanilin - sladkor,
numenilo in pudring praški znamke „ADRIA“

V/24 urah

barva, plisira in kemično čisti obleke, klo-
buke itd. Škrobi in svetlolika srajce, ovrta-
tnike, zapestnice itd. Pere, suši, munga
in lika tovarna

JOS. REICH, Ljubljana

ERJAVEC FRANC

trgovina usnja - Ljubljana, Stari trg 11
Stalna zaloga tu- in inozemskega usnja
po najugodnejših cenah Zaloga kopit, vseh
čevljarških potrebščin, prvovrstna turistov-
ska mast Spec. izdelovanje gornjih delov

Priporočila se modna trgovina

**T. EGER
LJUBLJANA**

Sv. Petra cesta števil. 2

Najboljši

v materijalu

in

lepih opremah

so edino

Adler in Gritzner

šivalni stroji in kolesa za dom in obrt,
pletilni švicarski stroj

Dubied

Ugodni plačilni pogoji — pouk brez-
plačen samo pri

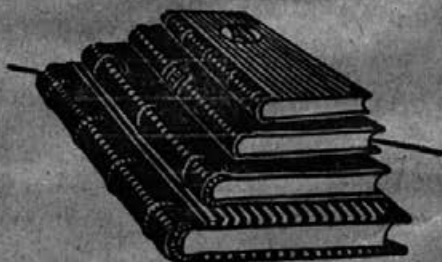
Josip Petelinc,
Ljubljana

KLIŠEJE

vseh vrst po
fotografijah
ali risbah
izvršuje
najsolidnejše

**KLIŠARNA ST. DEU
LJUBLJANA-DALMATINOVA 13**

Priporočam svojo z najmodernejšimi
stroji opremljeno

knjigoveznicu in črtalnico
trgovskih knjig

Sprejemam v delo vsa v knjigo-
veško stroko spadajoča dela

Anton Janežič,

knjigoveznica in črtalnica trg. knjig

Ljubljana,

Florjanska ulica števil. 14

Kdo ne ve

da je današnji številki priložena nakaznica zato, da z njo čimpreje nakažete „Grudi“ naročnino, in ji s tem prihranite mnoga dela, skrbi in stoškov.

To ve vsak

in če je prijatelj kmetske mladine ter dober naročnik „Grude“, bo gotovo takoj nakazal naročnino za leto 1932. Prepričani smo, da boste tudi Vi storili svojo dolžnost.

Ali ste rešili uganko

in dopisnico odposlali? Poglejte, ker žrebanje bo 15. februarja in nihče ne more reči, da **ravno Vi** ne boste zadeli. — Zakaj ne bi ravno Vi mogli dobiti nov **šivalni stroj, kolo, uro ali pa kovača,**

Poskusi naj vsak!

Uprava „Grude“
Ljubljana, Pod Trančo 2/l.

VSE ZA PISARNO
PRELOG
LJUBLJANA, MARIJIN TRG
TELEFON 3456

Halo-o-o!

Poiščite natečajno dopisnico
„Grude“ 1932

rešite uganko

in odpošljite jo še danes!

Čas je še samo do

15. februarja 1932

Iz upravnništva „Grude“:

1. Sporočamo, da se je upravnništvo Grude preselilo na novi naslov: Ljubljana, Pod Trančo 2/l. levo. Poslovne ure so: Od 9 — 12 ure dopoldne in od 2 — 6 ure popoldne. Upravnik Jože Bradač je osebno na razpolago od 2 — 4 ure.

2. Žrebanje dobitkov je bilo preloženo nepreklicno na 15. februarja 1932, vsled mnogih prošenj in nekaterih novih dobitkov. Kdor želi poiskusiti srečo pri razpisanem natečaju ima še čas do označenega roka.

3. Prihodnje dni bomo dali v vezavo stare letnike Grude in če še kdo želi vezavo svojih letnikov ob tej priliki skupno z nami ali pa če želi v bodoče imeti Grudo, mesto zvezkov, vezano, naj izvoli to javiti upravi. Cena okusni vezavi je Din 12.— za vsak letnik. Vezavo priporočamo posebno društvom. Radi zmanjšanja zaloge starih letnikov smo jih pripravljene dati vsakomur, ki bi jih želel, za izredno znižano ceno. Ravno tako dopolnimo nepopolne letnike z manjkajočimi številkami po Din 1.— za komad in proti povrnitvi poštne.

Rabimo še vedno nekaj zvezkov št. 1 in 2 iz leta 1931 in št. 1 iz leta 1930, ter prosimo vse cenjene naročnike, ki bi jih mogli vrniti, da to store proti poračunanju na naročnini.

4. Nove naročnike, ki prejmejo današnjo številko na ogled, prosimo, da nam sporoče po priloženi dopisnici ali ostanejo za leto 1932 naročniki ali ne. Naročniki, ki tega ne bi storili niti izvoda vrnili, se bodo smatrali za redne naročnike in bodo dolžni poravnati naročnino za leto 1932.

5. Upravnništvo prosi vsakogar, ki bi prejel kak opomin neupravičeno in vsakogar, ki ne bo prejemal Grude redno, da to gotovo javi upravništvu, da s takim sodelovanjem pomore odstraniti vsako mogočo napako.

6. Ker naši naročniki z mnogih strani žele, da se Gruda na vsak način izpopolni in poveča, smo pokrenili med tovariši in prijatelji kmetskega gibanja akcijo, da v bodočem letu pridobimo najmanj 500 novih naročnikov. V današnjih časih ta naloga našega pokreta sicer ni lahka, a izvršili jo bomo, ker jo moramo: 50 fantov in deklet po deset naročnikov, bi se reklo doseči naš cilj in oskrbeti Grudi toliko sredstev, koliko jih rabi za potrebno izpopolnitev. Na tem mestu bomo priobčevali imena vseh onih tov. in tevarišic, ki bodo pri tej nalogi z uspehom sodelovali, vsaj toliko, da pridobe enega novega naročnika.

Tovariši in tovarišice ter prijatelji kmetske mladine, javite se gotovo v čim večjem številu k tej akciji, da bo uspeh čim sigurnejši, da ojačimo naš tisk in naše vrste!

7. Današnji Grudi so priložene položnice in nadejamo se, da se jih bodo poslužili za nakazilo naročnine vsi dobri naročniki.

Če kdo ne zmore naenkrat Din 30.—, naj nakaže Din 15.— za pol leta ali pa Din 10.— za štiri mesece.

Uprava „Grude“.

Franjo Mastnak:

Zima na kmetih.

Burja in mraz. Krog oglov s snegom mete.
Nekje tam v svislih se glasi sinica
in s svojim „sik, sik“ — prosi te drobtin.
Tam s tepke vrabec, požeruh kriči
in se ozira v gol koruzen stog —
Spak misli na rumeno, kleno zrnje,
ki z njim se celo jesen je gostil —
Zdaj mršav se na kmetiča zadira,
kot da dolguje mu kak del preživitka . . .

Že lega mrak. Krog oglov burja pišel
Kot gost oblak snežinke se pode
čez klance, v razrite kolovoze.
Iz hiše starec zre v samotni gozd:
Prežeča vrana s smreke sfrfota
— za njo se v megli vsiplje droben sneg —
in v drugem vrhu si zavetja išče . . .
Tam daleč za gorami žvižga vlak,
tja burjo žene, z njo snega oblak.

Zimski večer. Na okna mraz pritiska
in riše vanj nejasne ornamente.
Družina, kramljajoča za pečjo,
pogovor suče na predpustni čas,
ugiba pare, ki se bodo vzeli . . .
In mamka misli na cvetočo hčer,
namigne že na svatovski poset:
„O praznikih — če Bog da in sveti Lenart,
da zet izbran ostane pri besedi —
zaroka bo, dekle! — v predpust poroka —!“

Bajtarjeva hči.

Zgodba kmetskega dekleta.

I.

Vas Podgora je ležala v globokem spanju. Svetla mesečina se je prelivala nad zasneženimi strehami. Dreyesa v vrtovih so stala nepremična, kakor zamrzla. Le včasih se je sprožila preobložena veja, sneg se je vsul na tla. Odjeknilo je skozi noč, kakor vzdih. Nekje je zalajal pes, pa je takoj spet utihnil.

V krčmi je bila še luč. Krčmarica, debela, prsata ženska, je sedela ob peči in dremala. Krčmar je slonel za mizo.

Za drugo mizo v kotu je sedel bajtar Anžé, edini pozni gost. Kimal je, mahal z rokami in govoril predse. S pestjo je udaril po mizi, da je odskočil kozarec. Krčmarica se je predramila. Krčmar je pogledal izza očal.

„Anžé, nocoj se ti pa prav nič ne mudi domov,“ se je zasmejala krčmarica Lenka in pri tem zazehala.

Anžé jo je pogledal z motnimi očmi.

„Kaj bi se mi mudilo, babam se mudi! Jaz sem pa gospodar,“ se je potrkal na prsi. „Daj mi še merico, Lenka.“ Potisnil je klobuk še globlje na oči, zagugal se na klopi in v loku pljunil po tleh.

Krčmarica je pogledala moža.

„Ali naj dam?“

Krčmar je nejevoljno zamahnil z roko.

„Daj mu; ampak povem ti, Anžé, to je zadnja nocoj.“ Spravil je pratiko na polico, vzela z nje kredo in napravil črto na vrata.

Krčmarica je odšla po žganje.

Anžé je znova udaril po mizi.

„Hudič, kaj pa pišeš! Saj ti bom vse pošteno plačal. Toliko pa imam še, da ti bom vrgel tiste pare.“

Krčmar je obstal pred njim, kakor bi hotel nekaj reči. Pa ni rekel, samo skomignil je z rameni in nadaljeval hojo po sobi.

„Nas, bajtarje, kakopa gledate po strani, ker smo bajtarji. Če pa pride gruntar, mu boš pa vse pete oblizal. Še ponujal mi boš pijačo, kanalja!“

O, saj se poznamo, Zgonc!“

Krčmarica je prinesla žganje in ga postavila pred Anžéta.

„Nocoj ne dobiš več. Spij, mi bi šli radi spat.“ Okrenila se je in sedla nazaj k peči.

Zgonc je prisedel k bajtarju.

„Anžé, zakaj venomer zabavljaš, ko veš, da te lahko primem, če hočem. Še bajta bi bila premalo, toliko si mi že dolžan.“

Anžé je začudeno buljil v krčmarja. Iz ust mu je smrdelo po žganju, glava mu je opletala, kakor bi bila nasajena na palico.

„Kaj mi ne poveš, Zgonc? Ali ti ne plačam vse, kar spijem na kredo, a-a-a?“

„Je že res tisto, pa vsega tudi ne plačaš. Kaj pa je z denarjem, ki sem ti ga posodil na bajto, in obresti?“

Anže se je vzravnal za mizo, kolebajoč s telesom sem in tja. Široko je odprl oči in gledal krčmarja. Pred očmi mu je plesalo, namesto ene krčmarjeve glave, jih je videl cel roj, kako se mu s širokimi čeljustmi reže nasproti. Zamahnil je z roko. Krčmar se je umaknil, če ne bi ga bila zadela Anžétova pest. Anžé se je prekucnil na klop in se nenadoma zasmejal. Glavo si je podprl z rokama in se krohotal.

„Zgonc, ti si kujon! kujon si! kuujon! Zavoljo tistega deenarja! Čakaj, da se naša Ančka primoži na grunt, pa boš dobil tiste bore. Kar gorke ti jih bom prinesel, da veš, kar goorkee. Zdaj smo bajtarji, pa bomo postali gruntarji kar čez noč.“

„Francé, ne pregovarjaj se z njim, saj vidiš, da je pijan,“ se je oglašila krčmarica od peči.

Krčmar je ošvrknil Anžéta z jeznim pogledom, s tridimi koraki odšel iz izbe in zaloputnil vrata za seboj.

Anže se je prenehal smejati.

„Jaz pijan? Ne rečem, nič ne rečem, res mi je zlezla v glavo ta prokleta brozga, ampak pijan nisem, e, vem kaj govorim. Lenka, daj mi še merico,“ je porinil frakelj preko mize.

„Bodi no pameten, Anžé, pa domov pojdi. Ančka vem, da že težko čaka.“

„Anžé je naenkrat utihnil. Če mu je kdo omenil njegovo hčer, je postal krotak in ponižen. Po smrti žene mu je bila Ančka skrbna gospodinja. Trije otroci so mu pomrli, ostala mu je edina hči.

Anže je postal ves ginjen.

„Ančka me čaka, tisto je pa res. To ti je punca, Lenka! Po devetih farah naokoli jo lahko iščeš z lučjo, pa jo ne dobiš, da bi bila tako pridna, kakor je naša Ančka.“

Krčmarica se je muzala. Vedela je, na kako občutljivo plat je bila zadela Anžéta z besedami o Ančki.

„Pridna pa je, Anžé, to je pa res. Ampak ne vem, če bo stari Mehač zadovoljen, da Lojze vzame Ančko.“

Anže se je znova razburil.

„Kaj? Kdo pravi, da ne? Lojze je gospodar, stari nima več besede. Saj mu je že prepisal grunt.“

Anže si je prizadeval, da bi se iztreznil, pa se ni mogel. Obraz krčmarice se mu je zdel neznansko rdeč in okrogel.

„Kakor polna luna“ se mu je v pijanosti pritaknila smešna misel in se je hripavo zasmejal.

„Tega pa še nisem slišala, da bi bil stari, skopi Mehač pripisal grunt na Lojzeta. Nak, to mi pa ne gre v glavo.“

„Če nočeš verjeti, pa pusti; jaz pa vem, da je res. Sam Lojze je povedal pri nas. No, daj mi še žganja, potem pa grem.“

Krčmarica je vstala od peči.

„Ne dam ga! Ne maram, da bi me on zmerjal.“

Anžé je vstajal izza mize. Oprijemal se je klopi, mize, končno se je postavil na noge, gugal se sredi izbe in zabavljal na ves svet.

„Ó, tisto pa vem, da imajo gobce zavoljo našega dekleta in Lojzeta. Nevoščljivi so, kanalje! Mrkonov študent je kriv. Grdoba lazi za našo Ančko kakor za kakšno vlačugo! Jaz mu bom že pokazal, naj ga enkrat narajmam. Mu bom že pokazal . . .“

Opotekel se je od srede izbe proti durim in spet nazaj. Kljuge pa le ni mogel doseči.

Vstopil je krčmar.

Temno je gledal ko je otepal sneg s škornjev.

„Anže, zdaj je pa že čas, da se skidaš.“

„Saj že grem . . . Pa brez zamere, Zgonc!

Ančka, to ti je punca!“

Cincal je v vežo, oprijemal se zidu in glasno godrnjal.

Mrzel veter mu je zapodil sneg v obraz, ko je stopil s praga na cesto.

„Lahko noč,“ je zaklical krčmar za njim in zaklenil vrata. Kmalu nato je v krčmi ugasnila luč.

Anžé je kolovratil po zamrznjeni cesti proti domu, govoreč sam s seboj. Mrzel zrak ga je skoro docela iztreznil.

V njegovi bajti, ki je stala na nizkem bregu za vasjo je bila še luč. Hči Ančka je s skrbjo čakala na svojega očeta.

II.

Anžetova Ančka je bila najbrhkejše podgorsko dekle. Ko ji je pred dvema leti umrla mati, ji je bilo šestnajst let. Ostala sta sama z očetom. Ančki ni bilo težko, poprijeti se po materini smrti gospodarstva, ker ga je bila že vajena. Ob dolgi boleznii matere je bila sama za vse. Tem huje pa jo je bolelo, da oče ni nehal piti. Koliko sta si že prizadejali z ranjko materjo, da bi oče opustil nesrečno žganje — toda zastonj. Ker ni imel denarja, je hodil pit na kredo. Dolg pa se je kopičil od dne do dne bolj. V zadnjih letih so pričeli ljudje mnogo zidati v okolici Podgore. Vas je bila v bližini mesta. Med občino in mestom so redno vozili avtobusi. Zato so si mnogi meščani sezidali svoje hiše in vile v lepi podgorski okolici.

Anžé je zaslužil marsikak dinar s tem, da je vozil pesek in mivko za zgradbe. Toda ves denar je znosil v krčmo. Pozimi, ko ni bilo zaslužka, pa se je zadolžil. Dolga pa ni mogel plačevati niti v poletnih mesecih, ko je bilo dovolj zaslužka. Kajti tedaj je moral biti denar za žganje, na stari dolg Anžé niti mislil ni.

Včasih je bila pri Anžétovi hiši tudi dekla. Toda treba ji je bilo šteti plačo. A odkod naj se vzame denar? Anžé in Ančka sta torej ostala brez

dekle. Vsa dela, pri živini, na polju in pri gospodinjstvu je morala opravljati Ančka sama. Dela je imela vedno čez glavo. Pa je z veseljem delala od jutra do večera, samo očetovo lahkomišno zapravljanje po gostilnah jo je bolelo.

Kadar je bil Anžè trezen, je rad delal, pomagal Ančki in se brigal za dom. V takih dneh je Ančka prosila očeta, naj ne hodi več pit. Anžè je obljubil. Ko pa je prišla prilika, je pozabil na obljubo in se spet oprijel stare navade.

Ančka se je ubijala s pletenjem na stroj. V zimskem času se je dalo nekaj zaslužiti, toda kaj, ko je morala skoro ves zaslužek odriniti za dolg, ki ga je imela še na stroju. Vsiljivi agent je prihajal redno vsak mesec.

Ta večer je Ančka slonela v sobi pri mizi. Motna svetloba petrolejke, ki je visela izpod lesenega stropa, je razsvetljevala nizko sobo. Šivanje je bilo Ančki zdrknilo v naročje. Podprla si je glavo in zamišljeno strmela na list, popisan z drobnimi črkami. Kolikokrat je že nocoj prebrala pismo, ki ga je bila prejela popoldne po pošti. Spravila ga je že v omarico, da bi ga oče ne našel. Toda spet je hitela ponj in ga znova prebrala; vsak stavek posebej, vsako besedo po večkrat. Najraje bi se ga naučila na pamet, tako drage so ji bile besede, ki so stale v pismu. Glasilo se je takole:

Ljubljana, v decembru.

Moja draga Ančka!

Ne morem drugače, da Ti spet pišem! Vem, da Ti ni ljubo prejemati pisma od mene zavoljo Tvojega očeta; vendar mi boš oprostila, če Ti povem, da sem se dolgo premagoval. Slednjič se nisem mogel več zdržati, da bi se ne pogovoril s Teboj vsaj pismeno, ko se ustmeno zaenkrat ne morem. Upam, da boš pismo dobila samo Ti v roke. Sporoči mi takoj, prosim. Kako se počutiš drugače, si zdrava? Ali kaj misliš name? Jaz vedno nate! Podnevi me spremljaš vsepovsod v mojih mislih, ponoči pa se mi smehlja Tvoj ljubi obrazek v sanjah. Komaj že čakam, da ga spet enkrat v resnici ugledam. No, kmalu pride Božič, čas najinega snidenja. Osma šola bo tudi kmalu za mano, potem pa —? Lemenat, misliš? Ne, nikoli! Ančka, če mi boš Ti ostala zvesta, zate vse na svetu!

Te prisrčno pozdravlja in poljublja Tvoj

Tone.

Mrkonov Tone je študiral v mestu. V domači ljudski šoli sta bila z Ančko sošolca in že od takrat najboljša prijatelja. Tone se je vedno potegnil za Ančko, kadar so se otroci med seboj zravšali.

Če so se igrali „ohcet“, sta bila Tone in Ančka ženin in nevesta. Ančka je natrgala v travi cvetlic in jih pripela Tonetu za trak.

Iz nežnega otroškega prijateljstva se je pozneje razvila čista ljubezen dveh mladih src. Ko je Tone kot šestnajstleten študent prišel nekoč iz mesta

domov na počitnice, je Ančki razodel svojo ljubezen. Ančka mu je stisnila roko, v njenih očeh pa je čital Tone več, kakor bi mu mogla povedati z besedami.

Takoj nato pa je Ančka povabila oči.

„Tone, na nekaj pa nisem pomislila. Ti boš postal velik gospod, jaz, jaz pa sem le bajtarjeva hči. „Saj je brezsmiselna, najina ljubezen.“

Tone se je razvnel.

„Tako pa ne smeš govoriti. Ti si mi ljubša, kakor vse na svetu. Ko dovršim študije, si bom poiskal službo in potem se poročiva. Ti prideš v mesto, kmalu se boš navadila mestnega življenja, boš videla, Ančka.“

Oba sta se zasmejala, vsa srečna, vesela.

„Samo nekaj je, se je Tonetu nenadoma stemnilo lice. Oče in mati želita, da bi šel v lemenat.“

Oba sta utihnila. Kakor temna senca je leglo med njiju, obtežilo jima duše. Držala sta se za roke, a noben ni izpregovoril besede.

Pa se je Tone naenkrat zasmel: „Ančka, saj jaz ne maram v lemenat! Zavoljo tebe ne grem, pa naj se vsa vas na glavo postavi.“

Zgrabil je Ančko z obema rokama in jo dvignil visoko v zrak. Poza-bila sta na vse skrbi, smejala se in se pogovarjala.

V strastnem objemu, z vročim poljubom sta si obljubila večno zvestobo.

Od takrat se je Tone vedno ogibal domačim pogovorom o njegovem bodočem poklicu.

„Se še nisem odločil je odgovarjal Tone vsakomur. Mrkon in Mrkonka pa si itak nista belila glave s tem. Posebno oče je bil trdno prepričan, da bo sin Tone postal gospod. Kako tudi ne! Mrkonova hiša je bila najbolj obrajtana v vasi. Ko so pri fari po vojni zbirali za nove zvonove, je Mrkon sam prispeval polovico za največji zvon. Župnik ga je javno pohvalil in se mu zahvalil na prižnici. Vsa Mrkonova družina je imela dosmrten brezplačen sedež v cerkvi nad zakristijo. In vsakemu članu Mrkonove hiše bo v slučaju smrti zvonilo z vsemi štirimi — brezplačno.“

Razen tega je bil Mrkon že dolgo vrsto let prvi cerkveni ključar. V takih okoliščinah se mu je torej zdelo samo ob sebi umljivo, da sin postane duhovnik. To je bila njegova največja želja. Seveda je bila moževih misli tudi Mrkonka. Vendar je imela toliko ženske bistrumnosti, da se ni kar na slepo udajala sanjam o novi maši. Kar naravnost je vprašala sina:

„Tone, kako se boš odločil? Kakor si boš sam izbral, silim te ne. To pa veš, kaj želijo oče in tudi jaz želim najbolj to, namreč da postaneš duhovnik.“

Tone je videl, da sta sama z materjo v sobi. Zdaj bom pa kar odkrito priznal, si je mislil natihem.

„Dobro premisli, Tone, gre za vse Tvoje življenje.“ Tone je gledal nekam skozi okno in se igral s knjigo na mizi. Molč.

Nato pa je Tone kar bruhal iz sebe.

„Mati, saj ravno zato, ker gre za vse življenje, ne morem. Jaz ne morem, mati! Ne pojdem v lemenat!“

Mrkonka se je zganila, kakor bi treščilo vanjo. Prebledela je, potem pa dolgo ni izpregovorila besede. Samo gledala je Toneta, ki mu je planila kri v lica in je v zadregi bobnal po mizi.

Po dolgem molku je s tresočim glasom dejala mati:

„Kakor si boš postlal, tako boš spal. Bojim se samo, kaj bodo dejali oče.“

Tone je pogledal mater. Solze je imela v očeh, tiho, skoro boječe se je splazila iz sobe.

Kar hudo mu je bilo pri srcu. Zavoljo matere. Pa se je spomnil na Ančko.

„Saj gre za njeno in za mojo srečo!“ si je dejal. Vedel je, da se bo oče silno jezil in ga morda še celo zapodil. Zato ni čakal konca počitnic, ampak je odšel še tisto popoldne.

Mati je jokala, ga prosila in mu prigovarjala, naj ostane češ da očetu še ni črhnila besede o tem, kar sta dopoldne govorila v sobi, da mu bo že enkrat od strani omenila, ko njega, Toneta, ne bo več doma.

Toda Tone se ni dal pregovoriti.

„Mati saj je vseeno, dva ali tri dni prej. Ne bi več mogel gledati vašega žalostnega obraza. Navsezadnje bojo še oče zvedeli, kaj imamo. Ne bo drugega, kakor žalost, jeza in prepir. Če me ne bo doma, ko zvedo, bodo nekako lažje preboleli in se sprijaznili z drugo mislijo“.

„Ne vem, Tone; težko! Saj poznaš očeta, kako trdovratni so. No v tem si se tudi ti vrgel po očetu.“

Tone se je poslovil še od očeta.

Dalje prih.

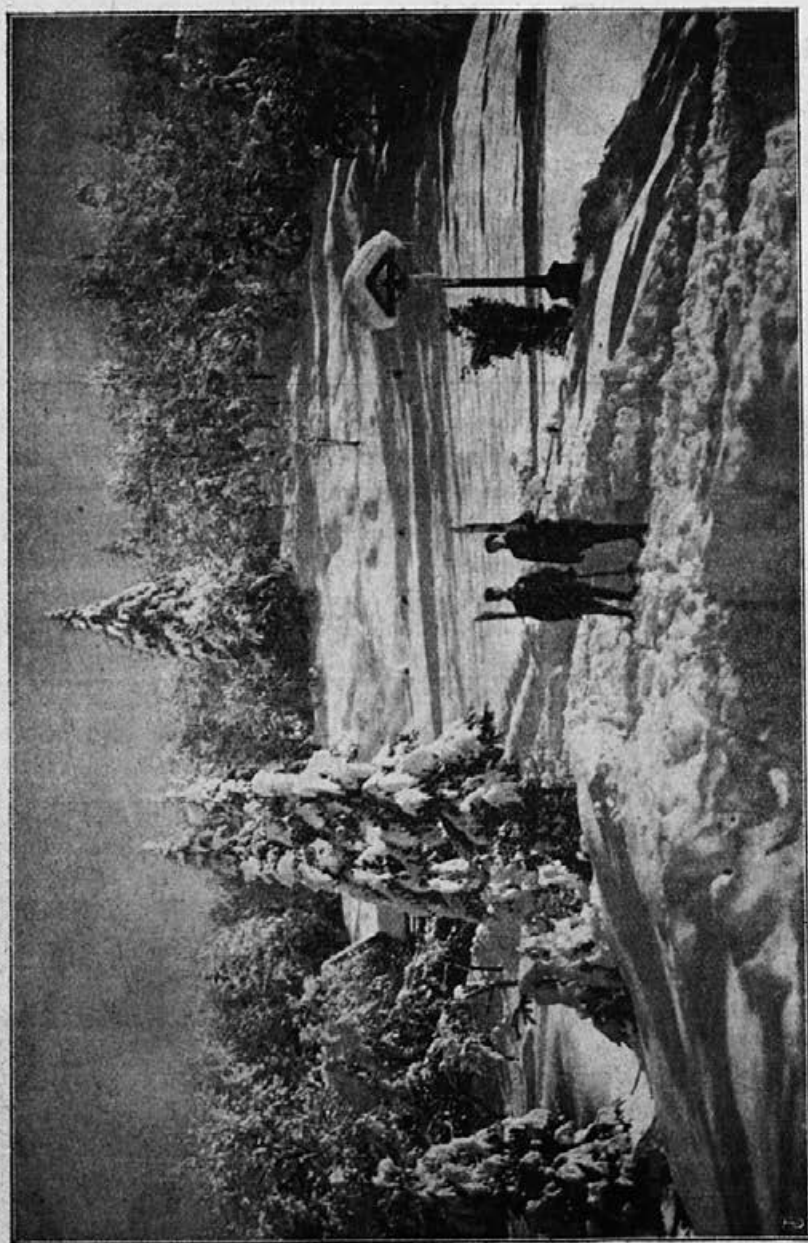
Damjan Vahen - Svetinov:

Zimska slika.

Odelo se polje
je z belo odejo.
solnca so žarki se vprli v njo,
se odbili —
jo pozlatili . . .
Za poljem pa drevje
težko obloženo s snegom
povesilo svoje je veje . . .
Raz smreko samotno
tropa gavranov se smeje.

Zimska pokrajina (Podutik).

Kopriva:

Stari Vernik.

I.

Stari Vernik je sedel pred hišo in zamišljeno gledal v tla. Dvignil je glavo in se zagledal v streho. Zmajal je in vzdihnil.

„O, sveta Devica Marija!“ Iz hiše je prišla Vernikovca. Teško je hodila in se oprijemala stene.

„Lezi, saj si bolna!“ ji je rekel stari.

„Kdo bo ležal! Dela vedno več, rok pa nikjer; Janez v šolah, Lojze pri vojakih, Kata služil“ je težko govorila.

„Kaj, če bi poklicali Janeza in Kato?“

„Ah! Janez naj bo gospod, Kati je pa tudi dobro v mestu!“

„Ko bi bilo kaj denarja v hiši! Pepetovega hlapca sem najej, saj veš. Sproti je hotel denar. Prvi dan sem mu dal, drugi dan je pa šel, ko sem mu premalo dal; pa še to je bilo vse, kar sva imela!“

Sedla je k njemu; solze so ji tekale po obrazu, ko je stari govoril:

„Janeza bodo že župnik podpirali; Kata bo morala do smrti garati, pa pri tujih liudeh! Še krščanskega pogreba ne bo imela. Lojze pa —.“

„Za hlapca!“

„Streha že pušča, plot je podrt, svinjak prazen, v hlevu sama krava, v kurniku dve kokoši, travnik nepokošen, polje nezorano!“

„Pa piši Katici!“

„Bom! Bodo župnik, če jih poprosim.“

Vstal je in se napotil k župnišču. Srečal je soseda Pepeta, ki je ponosno vozil s hlapcem seno.

„No, kam?“

„K župniku. Niti toliko nimam, da bi Kati pisal. Ko bi le —“

„Z Bogom!“ je sosed zakričal. Stari je zmajal z glavo in pomislil: „Taki so sosedje, Jud Juda naprej potiska, kmetje pa vlečeje drug drugega nazaj.“

II.

Katica je pisala, da bo prišla v pondeljek.

Stara sta še bolj garala. Streha je bila cela in polje poorano. V soboto se je hotel lotiti sejanja, pa ga je poklicala sodnija za davek.

„Zarubili bodo vse.“

Stara pa je legla; ni mogla več stati. Vernik je pograbil kokoši in gnal kravo k mesarju.

„Suha je, slaba!“ je dejal mesar. Vernik jo je dal skoro zastonj in šel k sosеду.

„Dober dan, Pepel!“ Sosed ni nič odzdravil.

„No?“

„Vse bi mi zarubili, pa me morebiti še zaprli. Kravo sem prodal. Koliko daš za kokoši?“ Sosed ju je pretipal in dejal:

„Suhi sta. Tri kovačel!“

„Naj bo. Dvesto mi pa le še manjka za davke. Posodi, sosed! Nikdar še nisem ostal dolžan.“

„Daj njivo za eno leto v najem.“

„Sem jo že zoral in posejal. Težko jo dam. Kaj bova jedla s staro če ne bo njive?“

Pa sta le naredila kupčijo.

Stari Vurnik je prišel domov in povedal ženi.

„Kaj?! Še mleka ne bo in jajc. Od gladu bova umrla! Niti polja nimava; lump je — —.“ Dalje ni mogla. Glasno je zajokala, on pa se je prijel za glavo.

Oba sta vedela, da ne bosta več dolgo na svojem.

„Reci mu, če kupi travnik in vso zemljo s hišo. Pa bova tukaj v miru na prevžitku — —.“

„He, hlapec mu ne bom nikoli!“ je stari tolkel po mizi. Rdeča megla se mu je delala pred očmi. V kuhinji je pograbil sekiro.

„Kam?“ je zaklicala žena iz sobe, ko je slišala zaloputiti vrata. „Moj Bog!“ je vzdihnila in hotela vstati, pa ni mogla. Sklenila je roki in molila.

*

„He-he, nikoli! Ho . . .“ se je stari smejal; čudno se je smejal in divjal skozi vas. Oči je imel meglene in divje.

„Vernik nori!“ so kričali otroci. Vaščani so hoteli planiti nanj, pa so jih žene in otroci zadrževali. Edino Miha in Blažev sta skočila predenj. Vernik je zavihtel sekiro in Miha je komaj odnesel zdravo kožo.

Med tem je sosed Pepe prišel med vrata. Stari je planil k njemu in zadel: sosedova glava je šla skoro na dvoje.

Vernik je vrgel sekiro v stran in se zasmejal:

„Ho-he . . . Nikdar! He . . .“ Sedel je na prag — — —.

Orožniki so ga našli, ko je jokal in si pulil lase:

„Kaj sem storil, kaj . . .“

Mirno se je dal zvezati in odvesti — — —.

III.

Vernikovca se ni več vzbudila.

Kmetje so vdrli v sobo.

„Še staro je zaklal!“ je rekel nekdo bolj tiho.

„Saj ni ranjena. Sama je umrla; od žalosti, lakote.“

„Bolje je, vsa! ne bo zvedela revica!“,

*

V ponedeljek se je ustavil pred Vernikovo hišo voz. Izstopila je mlajša ženska in potrkala na vrata. Noge so ji zastale, ko je zagledala posteljo

obdano z rožami in svečami. Bleda, s smehljajem na ustih, je ležala na postelji Vernikovca. Ob postelji pa je sedela Breznikova z Marjeto.

„Dober dan! Ste prišli kropit?“ je vprašala Breznikova, stara in sključena ženska.

„Mati!“ je zahtelo dekle in planilo k postelji.

„O Katica, gospodična Katica!“

*

Vernikovca in Pepe sta bila pod zemljo; Katica se je odpeljala nazaj v mesto. Tudi študent Janez je odšel z njo; bil je na pogrebu.

Vernika ni nikdo več videl. Bil je nekaj dni v norišnici in umrl.

*

Lojze se je vrnil od vojakov. Od vse očetove zemlje je našel le še dva groba. Vzdihtil je in odšel v mesto prodajat svoje moči za vsako ceno.

.....

Dr. Janže Novak:

O borbi za zemljo.

Opravičeno je mogoče reči, da je zgodovina človeštva zgodovina človekove borbe za zemljo. Za zemljo se je človek boril, ko je živel še kot lovec, za njo se je boril, ko je postal pastir, posebno pa je moral biti vedno pripravljen za obrambo zemlje in svojega doma, ko se je človek stalno naselil in se lotil poljedelstva.

Oblika zemljiške posesti je najvažnejše merilo socialnih razmer vsake dobe. Vselej, kadar je bila zemlja v posesti nekajkih veleposestnikov, vselej so ti veleposestniki mogli z uspehom zemljo obdelovati le po svojih sobčanih, ki so jih morali za to svrhu sebi podvreči, včasih kot sužnje, včasih kot podložne kmete, včasih kot odvisne delavce. Borba za svobodo in enakopravnost človeka, posebej kmetkega človeka je vedno prišla do izraza predvsem v borbi proti veleposestvom, v borbi za srednjo in malo-kmetško zemljiško posest. Med tem, ko je bila borba za razdelitev obdelovalne zemlje uspešna, borba za razdelitev gozdnega zemljišča ni uspevala, ker govori mnogo razlogov za to, da ostanejo gozdi pod enotno upravo, ki je mogoča samo tedaj, če se tako upravo organizira za velike gozdne površine. V kolikor so bili gozdi v teku zgodovine veleposestnikom odvzeti, da se dohodki od gozdov uporabijo za splošne javne koristi, so bili gozdi povečini izročeni državi ali javnim ustanovam.

Borba za razdelitev veleposestev pomeni tudi za Slovence že od nekdanj borbo za osvoboditev, gospodarsko osamosvojitve in kulturni napredek slovenskega naroda. Ta borba se vleče od srednjega veka naprej, ko so se kmetje pod Matijem Gobcem uprli razširjenju veleposestniških pravic na škodo kmetov. Šele z osvoboditvijo našega slovenskega kmeta od graščin-

skega podložništva smo Slovenci dobili možnost gospodarskega socialnega in tudi kulturnega napredka.

Po osvoboditvi kmetov v letu 1848. pa je v Sloveniji ostalo še veliko veleposestev, posebno pa vsa gozdna veleposestva. Eno tretjino slovenske zemlje pokrivajo gozdovi. (Od 1,620.000 ha celokupne površine je gozdov 690.633 ha ali 42.65 %.) Večina teh gozdov, to je 181.312 ha je v rokah 285 veleposestnikov in le ostanek gozdov je razdeljen med naše kmete. Povprečno pride na našega kmeta le 1.77 ha gozd.

Obdelovalne zemlje je ostalo veleposestnikom mnogo manj. Po zakonu o likvidaciji agrarne reforme je razlastiti in razdeliti med agrarne interesente ono obdelovalno zemljo, ki jo veleposestniki posedujejo v površini nad 75 ha. Pri vseh veleposestvih v Sloveniji je take zemlje približno 30.000 ha. Od te je za svrhe agrarne reforme odvojeno in oddano v agrarni zakup dosedaj približno polovico, ostalo polovico pa skušajo veleposestniki rešiti izpod agrarne reforme s tem, da zatrjujejo, da jo rabijo za razne obče koristne svrhe i. t. d.

Tako stanje zemljiške posesti je vladalo pri nas, ko je gladen narod po končani svetovni vojni zopet stavil na dnevni red vprašanje agrarne reforme in zahteval razdelitev še preostalih veleposestev in razlastitev gozdov. Razlogov za razlastitev gozdov so dali dovolj veleposestniki s tem, da niso hoteli izpolnjevati zakonske obveze in dajati agrarnim interesentom po znižani ceni lesa za kurjavo, za zgradbe in za hišno industrijo ter slično. Razen tega ni v narodnem interesu, da tudi v svobodni narodni državi ostane v rokah tujcev nad eno desetino slovenske zemlje, kajti veleposestniki na slovenski zemlji so povečini tujci, ki so k nam prišli v srednjem veku kot zavojevalci in naši narodni nasprotniki, proti katerim smo se šele morali boriti za svojo lastno svobodno državo. Da se je naš človek v vojni z večjo vnemo boril za domovino, so mu morali tako, kot so kmetu obljubili med vojno v vseh državah, obljubiti, da mu bodo dali v osvobojeni domovini lastni dom. Tudi naš kralj je tako obljubo dal in smo že 1919. leta dobili tozadevne zakone o izvedbi agrarne reforme. Strankarske borbe, v katerih so veleposestniki imeli velik vpliv, so skoro izigrale izvedbo agrarne reforme in zopet je bil naš kralj, ki je temu protiljudskemu početju napravil konec in dal tudi prošlo poletje zakon o končni izvedbi agrarne reforme, ki je razlastil veleposestniško zemljo, in sicer obdelovalno zemljo, v kolikor jo imajo velepostniki v površini nad 75 ha, gozdove pa, kolikor jih imajo nad 100 ha.

Naloga našega kmetskega gibanja je, da nepopustljivo zahtevamo razdelitev zemlje med naše ljudstvo, ker se s tem najbolj borimo za njegovo gospodarsko samostojnost in mu s tem najbolj omogočimo njegovo kulturno napredovanje. Zato bomo nepopustljivo delali na tem, da se zakon o likvidaciji agrarne reforme z vso strogostjo izvede v korist naroda. — Toda ne samo, da zahtevamo razdelitev cele veleposestniške zemlje, ki je v načelu že razlaščen, temveč mi postavljamo program za novo agrarno reformo, ki naj razdeli tudi še od preostale veleposestniške zemlje vso ono

zemljo, katere ena družina z normalnimi delavci ne more obdelovati, torej vso obdelovalno zemljo nad 50 ha in vse gozdove nad 100 ha. Imeti moramo namreč pred očmi, da našemu narodu ni več odprta Amerika, da se mu zapirajo tudi ostale države in da torej vsak naš človek takorekoč mora živeti na svoji domači slovenski zemlji. To je mogoče le, če se ta zemlja med naše ljudi razdeli. Saj je res, da večina naših kmetijskih posestnikov nima toliko zemlje, da bi mogla živeti samo od te zemlje. Tudi agrarni interesenti, ki bodo dobili agrarno zemljo, ne bodo mogli živeti samo od tega. Vendar pa bomo Slovenci kot sposobni organizatorji mogli dati našemu malemu kmetu še zaslužka v obrti in industriji, tako da bo naš človek kot kmet in ob enem delavec in obrtnik lahko živel v blagostanju in da bo tudi v naprej lahko naš podeželski človek steber slovenskega gospodarstva in slovenske kulture.

Damjan Vahen - Svetinov:

Snoči sem šel preko poljá — —

Snoči sem šel preko poljá
s srcem polnim željá
v vas, pod njeno okence —

Že lučca na okencu,
prstan na prstoku,
ona v poročni obleki — —

Predolga mi pot je bilá
pa želel sem, da bi šla dva,
dva — oba preko poljá.

Snoči sem šel preko poljá
a v jutru sva se vračala dva
dva — oba preko poljá . . .

X. Y.

Na kaj pri pospeševanju našega kmetijstva premalo mislimo.

Vkljub temu, da toliko govorimo o unovčevanju in uspešni prodaji kmetijskih pridelkov, vendar premalo mislimo, katere pridelke bi morali v večji množini in v boljši kakovosti producirati, ako bi hoteli od svojega gospodarstva čim večjih prihodkov. Vedno govorimo o izvozu in mislimo, da nas bo edino povečan izvoz rešil krize. Da ni edino v izvozu naša rešitev, bomo kmalu uvideli, če le malo pogledamo, kaj vse bi lahko prodali doma, naši lastni industriji, kar sedaj uvažamo iz inozemstva.

Vedno poudarjamo, da je glavna panoga našega kmetijstva živinoreja. Statistika pa jasno pokazuje, da uvažajo naše tovarne mila letno za 32 milijonov Din loja. Kljub temu, da pokupijo te tovarne vse zaloge loja, ki so jim v domovini na razpolago, vendar je potreba po tem blagu za celo navedeno ogromno svoto večja. Drugo dejstvo je, da kupujejo naše strojarne kože v inozemstvu in to za celih 197 milijonov Din letno. Mi izvažamo

v inozemstvo najlepšo, najbolj pitano, mastno živino, ki ima najmočnejšo, najdebelejšo kožo (čim težja žival, tem težja koža, ki iznosi 9% telesne teže goveda), doma pa porabljamo suho živino. Tako se dogaja absurd, da po dragi ceni uvažamo nazaj naše lastno blago: kože in loj.

Naše pivovarne rabijo ogromne količine jarega ječmena, ki je težak, ima malo beljakovin (ki kvarijo barvo piva) a mnogo skroba. Naša kmetska gospodarstva ne pridelajo dovolj takega ječmena, zato ga naša pivovarska industrija uvažata za 10 milj. Din letno t. j. okrog 1600 vagonov. Letos je ta ječmen plačevala od 170—250 Din za stot; kar se pri nas pridelava ječmena, ki je za pivovarne uporabljen, tega te pokupijo. Vendar krije to komaj polovico vporabe, druga polovica se uvažata. Koliko denarja gre tu k tujcem, ko bi lahko ostal doma! Pivovarska industrija se sama trudi, da bi v lastni državi dvignila pridelek ječmena kakršnega rabi in je v ta namen tudi denarno podprla poljedelske poskusne postaje, da bi te dognale kakšne vrste ječmena in v katerih krajih bi se dal s pridom gojiti.

Za pridelovanje olja rabimo letno okrog 3500 vagonov oljnatega semena, a le polovico te količine pridelujemo doma; manjkajoče, za 100 milj Din uvažamo. Preje smo uvažali tudi mnogo olja, sedaj pa pridelujemo olje povvečini sami, le produkcijo oljnatih semen (lanenega, sezamovega bučnega, solnčničnega i. dr.) in oljk moramo na vsak način dvigniti.

Toda kako počasi bo to šlo, ko rabi oljka predno obrodi, trideset let! Tudi buče in solnčnice se pri nas premalo goje za olje. Potom zadrug bi se mogla in morala ta vrsta poljedelstva tudi pri nas dvigniti.

Za bombaž, za juto, kodeljo in lan potrošimo v inozemstvu 134 milj. Din. S tem, da bi mesto bombaža in jute (oboje pri nas ne pridelamo) bolj rabili kodeljo in lan — ki bi se mogla v zadostni meri tudi doma pridelati — tam kjer juto lahko nadomestimo, bi zopet ostali lepi denarci v državi.

Volne kupujejo naše predilnice in tkalnice za 200 milj. Din. Čeprav imamo v Jugoslaviji, posebno v obmorskih krajih, po planinah, prostora za 2 milijona ovac, se jih tam pase le 600.000. Tudi tu pa moramo povdariti dejstvo, da se okrog 1½ milj. kg volne izvozi na živih ovcah in na ovčjih kožah. Tri četrtine domače volne porabi domača — hišna obrt, ki je, izvzemši našo in del savske banovine, povsod v državi zelo razširjena. (Povsod v kmetijskih hišah volno predejo, tkejo, pletejo.) Le eno četrtino domače volne porabijo veliki tkalski in predilniški obrati, vsa druga pride za drag denar iz inozemstva.

Če sedaj pregledamo vse navedene podatke, moramo spoznati, da smo v mnogočem sami krivi svojega siromaštva. Pomagati si ne znamo, ker ne vemo kaj nam je potrebno. Zato bodo morale razne kmetijske gospodarske organizacije, pa tudi javne oblasti, urediti pri nas proizvodnjo takega blaga, ki bi ga lahko pridelovali, obenem pa s primernimi carinami prisiliti našo industrijo, da bo to blago po primernih cenah od nas kupovala.

Mladi gospodarji naj se zato čim tesneje oklenejo svojih stanovskih organizacij in naj ne slede zgledu svojih prednikov, ki nikdar niso z voljo hoteli sprememb v načinu svojega gospodarjenja.

Moški zbor

SMOLTA.

Gobec Radovan

Zivo

ff Tam u kime Franček je pijaniček šel Gugal se po cesti pa tako je pel

Solo

Počasi - izrazilo

da je mreže izganje rad bi riba bil hladno ga u-zi- val vse ga bi po-til
 da je mreže izganje raje bil bi čoln ku z veliko lu- knjo kmalu bil bi poltr
pp - *Bueno* ri da bil bil bi čoln

hitro *težko* *zelo hitro*
 Pot je in se gugal cesla poltra vsa hap kar urje izganje izganje Frančka u blato lja ha ha ha

hap kar urje izganje izganje Frančka u blato lja ha ha ha ha ha je dejal pijaniček

poudarjali...
 zdaj sem riba čoln bloto mi je žgo- nja da da sem vse-ga poltr.
fff *pocasnije...*

Poskusi iz naših vrst.

Ivan Nemeč:

Prisega na Atilovem grobu.

— Prideš, Anka? . . . Jutri grem, moram iti — da se zopet vrnem k tebi . . .

Molče mu je pogledala v oči, ki so bile rosne; v njih si bral trpljenje in ljubezen.

— Pridem, France.

— Hvala, Anka. Ti si edina, ki te imam: ljubezen, sreča, bogastvo vse si mi ti, je dejal otožno. — Tam na Atilovem grobu te bom čakal, je še zaklical za njo.

Anka je bila opazila očeta, ki je šel z Brega. Da ju ne zaloti, je naglo vzela perilo in odšla. Ozrla se je nazaj, po obrazu so ji tekle debele solze; naglo je potegnila ruto in jih obrisala.

Anka je bila Bregarjeva edina hčerka. Cel Breg, tako se je imenoval oni del hriba, kamor je oko neslo, vse je bilo Bregarjevo. Sicer pa ni čudno. Le sam Bregar je imel veliko posestvo, pridobil pa si je na čuden način še sosedovo, tako, da mu daleč na okoli ni bilo para.

— Danes brž pripravi obed, ker se nam mudi v tratino, je zarezal Bregar nad hčerjo, kar je pač bila njegova navada. Mati Ankina, rajna Bregarica, je že zgodaj umrla, zato je Anka vedno molče prenašala njegove trde besede.

Naglo je pripravila obed, da so bili delavci opoldne spet v tratini.

Teško je pričakovala večera. Pri srcu ji je bilo hudo, neka teža ji je žalela na duši.

Mesec je ravno pogledal izza oblakov, ko je Anka hitela z Brega. Večkrat se je ozrla, kot bi se bala, da je kdo ne zaloti. Previdno se je splazila iz kamre in zavila okrog kozolca od koder je šla ograja v dolinico. Ob potoku ji je naenkrat nekdo zastavil pot. Bil je Rjavčev Andrej ki je računal, da bo Anka njegova in on gospodar na Bregu.

— Kam pa ti tako pozno? Ali dandanes že dekleta vasujejo? . . .

Anko je močno pogrelo, toda hitro se je pribrala, da bi Andrej ne opazil njenega strahu.

— Tebi malo mari za moja pota!

Anka! . . . Ne bodi neumna . . .

— Beži mi s pota!

Andrej se je umaknil.

— Kaj pa bo dejal Bregar, ko izve kakšna mu je hčer, ki vasuje ponoči, je pripomnil s škodoželjnim smehom.

Anka mu ni odgovorila. Zavila je nekoliko v stran, da ji Andrej ne bi mogel slediti.

* V kraju, kjer se je vršila povest, je razvalina, ki jo ljudje označujejo kot Atilov grob.

France je že čakal.

— Sedi, Anka, na ta kamen, da se pogovoriva.

Anka je sedla. Po dolgem molku je spregovorila.

— Ti je težko, France?

— Trpim, ker moram zdoma, od tebe, Anka.

Tedaj je vsala in ga prijela za roko:

— Glej, ob tem starodavnem Atilovem kamnu ti prisegam, da ostanem samo tvoja. Ti moraš postati gospodar na Bregu. Popraviti hočem kar je oče zagrešil . . .

Le smreke so zašumele, kot bi hotele potrditi prisego — skozi veje je zasvetil mesec.

Ko sta se poslovila mu je še rekla: — Če me imaš rad, se boš vrnil. Spomni se prisege na Atilovem grobu, in pridi . . .

*

Na Bregu je teklo življenje svojo pot. Stari Bregar je grabil in skoparil kjer se je dalo. Anka je morala pretrpeti mnogo grenkih. Nenadoma pa je pričel slabeti. Noge so mu večkrat odpovedale, neka slabost se ga je pollaščala. Sprevidel je, da bo moral poiskati naslednika. — —

— Jutri pripravi najboljšega vina in kaj za prigrizek, goste dobimo — je Bregar prvič prijazneje ogovoril Anko.

— Kaj je neki očetu, da se je tako hitro izpremenil, je tuhtala Anka in temna slutnja ji ni dala miru. — —

Z očetom sta ravno pojužinala, ko so vstopili: Bradač s Trate, Andrej in njegov oče.

Anka je prebledela, hitro pospravila mizo in odšla.

— Prinesi nam pijače, je še zaklical Bregar za njo.

— Malo je vroče, je povzel Rjavec; pa smo pohiteli, da pridemo prej v hlad.

— Čisto prav. Pa se kaj porazgovorimo, ko je nedelja in človek ne ve kam bi se dal.

Anka je prinesla vina in prigrizek. Možakarji so pa kar brez nje naredili ženitovanje. Jako se jim je mudilo. Za prihodnjo nedeljo so sklenili oklicati, enkrat za trikrat.

*

Prišel je dan poroke. Cerkev je bila polna gostov in gledalcev. Ponosno se je držal Andrej poleg Anke, ki je bila zamišljena in blede. Vse je radovedno opazovalo ponašanje ženina in neveste.

Nenadoma je zašumelo po cerkvi.

Duhovnik je bil ravnokar vprašal: „Ali je tvoja neprisiljena in premišljena želja tega ženina v zakon vzeti? Anka pa je svečano odgovorila:

— Ne!

— — — — —
Kakor divji je zbežal Bregar iz cerkve, skočil na voz in tiral konje, kot besen, proti domu. Spotoma se prevrne in pade z voza. Toda zataknil se je nekje za žebelj in obvisel. Konji so tek še pospešili in vlekli Bregarja za seboj.

Nenadoma pa se ustavijo. Pred njim je stal kot zapovedujoča sila, mlad, močan, fant. Hitro je izmotal Bregarja, ga dvignil na voz, prijel vajeti in odpeljal ponesrečenca domov. Ko je prišla Anka s sosedi, je ležal Bregar v postelji in ravno prihajal k zavesti. Fant ki je ustavil konje, mu je močil krvavo čelo.

— France! — moj France, je vskliknila Anka. Da je ni zadržal, bi se bila zrušila na tla. Nežno jo je pritisnil na prsi.

Bregar ju je strme opazoval, po čelu mu je curljala kri, oči so mu zalile solze.

— Ljubita se otroka — oprostite France — je še zašepetal.

*

Ko je minilo pol leta, so na Bregu praznovali poroko Anke s Francetom. Tedaj je njen „Da“ glasno odmeval po cerkvi in vsi ljudje, kar jih je bilo zbranih, so se zadovoljno nasmehnili.

Opazili smo, da se naša dekleta in žene prav posebno zanimajo za svoj kotiček. Čeprav same ne prispevajo vanj, vendar vsaka najpreje prečita vrstice, ki so namenjene ženi. Prepričani smo, da bi bil ta del naše „Grude“ še mnogo bolj zanimiv, če bi žene in dekleta same prispevale vanj s svojimi dopisi, kjer bi opisovale svoje izkušnje, svoja opazovanja in se tudi med seboj seznanjale. Mnogi ženski listi imajo posebne posvetovalnice, kjer čitalke stavljajo vprašanja, bodisi iz gospodinjstva, iz kuhinje, iz zdravstva, pa tudi v kaki težji življenski krizi, v nesreči ali v duševnem boju, iz katerega si ta ali ona ne zna pomagati sama. Na vsa taka vprašanja dobe žene in dekleta odgovore, bodisi od uredništva, bodisi

od kake čitalke, ki je v zadevi že izkušena. Ponovno smo že povdarili željo, naj bi postal ta kotiček res ženski kotiček, kjer bi se vsako naše dekcle, vsaka naša žena čutila doma, kjer bi našla v vsaki stiski in ob vsaki potrebi dober nasvet.

Letos bomo tudi ta naš kotiček razširili in povečali. Poleg gospodinjstva in kuhinje bomo načeli tudi zdravstvo, kjer bomo poljudno obravnavali higijenska vprašanja s posebnim ozirom na kmetsko hišo. Tu pa tam bomo priobčevali tudi daljše članke iz najrazličnejših panog gospodarstva, kulture in ženskega gibanja, ki bodo zanimali naše čitalke. Prosimo pa in ponavljamo zopet in zopet: Žene, dekleta naša, na plan! Pokažite v svoji edini kmetski reviji, da ste tu, da vkljub svoji skromnosti mnogo znate in veste in da hočete same oblikovati svojo izobrazbo, da hočete tudi same sodelovati na bodočnosti svojega doma.

*

Gospodinjstvo.

O likanju. Marsikatero naše dekle, bi imelo rado lepo zlikano in spravljeno perilo; toda, ker se tega opravila ni posebej učilo, niti ji ga je kdo pokazal, dela pač tako kot se ji zdi pravilno, ali pa perilo kar površno zloži. Vsem, ki bi rade imele skrbno zlikano in lepo zloženo perilo, podamo tu nekaj navodil.

Suho perilo (posuši ga, če le moreš, na solncu!) poškopimo tako, da razpršujemo vodo po raztegnjenem kosu enakomerno v drobnih kapljicah. Pri tem posamezne kose že z roko poravnamo in nategnemo. Robce in prtiče preganemo čez sredo, zarobljene robove skupaj. Več manjših kosov zvijemo skupaj. Poškropljeno perilo pustimo ležiti zvito nekaj ur, da se enakomerno navlaži. Medtem pripravimo vse za likanje. Predvsem je važna podlaga na kateri likamo. Ne sme biti pretrda, ne premeška. Mizo, ali desko pognemo najprej z dvojno volneno krpo (primerne so stare, toda cele in snažne odeje — koci). Čez to nategnemo belo platneno in čisto rjuho. Oboje imejmo le za likanje in ne uporabljajmo za nič drugega. Likalnikov je več vrst. Kjer je v hiši napeljana elektrika in si nabavo lahko omislite, je najbolj priporočljiv električni likalnik. Sicer pa je vsak likalnik dober, da je le dovolj vroč, da ne maže (ako je zarjavel) in če se iz njega ne vsiplje žerjavica. Predno začneš likati potegni parkrat z njim po vlažni krpi, da se prepričaš, da ne maže in da ni gladilna ploskev raskava. — Najtežje je likanje moške srajce, zato se bomo pri tem kosu

malo pomudili. Vedno zlikamo najprej hrbet, potem zapestja in rokave in šele nato ramena in ovratnik. Gubice na hrbtu potegneš navzdol in jih skozi prsno odprtino zlikaš. Sedaj šele naravnaš prsa in jih krepko polikaš. Vsako nepotrebno gubico, ki se ti pri gladenju naredi, sproti poravnaš z vlažno krpico in likalnikom. Tudi gube pod prsi nategni do roba in lepo enakomerno zlikaj. Ko je cela srajca zlikana jo zravnaj. Primi jo na sredi ramena (na obeh straneh), jo zapogni ravno navzdol in zaobrni na hrbtno stran. Srajco obrni, zravnaj rokave tako, da bodo segali zapestnici na ramena in vsa srajca pregeni vodoravno čez polovico. — Pri moških spodnjih hlačah zlikaj najprej pas in trakove in potem posamezni hlačnici. Hlače zložiš tako, da leže hlačni trakovi ob strani. Vse perilo likamo na pravi strani, tudi vezene kose, le da vezeno nazadnje (predno kos zložimo) obrnemo in zlikamo tudi narobe, da se vezen okrask izboči. Tudi uvezena imena na prtičih pogladimo šele nazadnje po narobni strani. Prte ravnamo tako, da zložimo zarobljene stranice skupaj, nezarobljene pa skupaj. Ko je vse perilo zlikano, ga za nekaj ur razstavimo po mizi, da se dodobra presuši, nato šele ga spravimo v predale, vsako vrsto na svoje mesto. Posteljno perilo: rjuhe in blazino skupaj, brisače skupaj, prte in prtiče skupaj, telesno perilo pa tudi skupaj, vsaka vrsta zase. Najbolje je, da ima vsak član družine svoj predal za telesno perilo, robce, nogavice, ovratnike i. t. d. Mislim, da mi ni treba posebej poudariti, da moramo perilo, predno ga spravimo — da, še

predno ga zlikamo — pregledati ter vse raztrgano pokrpati in vse manjkajoče (gumbe, trakove) prišiti. Tudi nogavice temeljito zakrpaj, predno jih spraviš. Ta vestnost ti bo prihranila marsikater prepir, marsikatero nevoljo, ki bi jo sicer upravičeno stresal ta ali oni družinski član, ko bi obuval strgano nogavico ali oblačil srajco brez gumbov.

Sodobna oprema stanovanja.

Mnogo se zadnja leta piše in govori o novodobnem stanovanju, o enostavnosti in priprostosti hiš in sob. Moderen človek stremi vedno bolj po prostornosti, po svetlobi, po čistem zraku, ki ga mora obkrožati tudi v njegovem domu. Zavrzel je vso prašno temačnost stanovanj, odstranil iz svoje bližine vse nepotrebne okraske, vso pretirano mehkužnost blazin, prtov in preprog. Svojim stanovanjem je napravil velika okna, ki jih pušča odprta, nezastrta, da imata solnce in zrak prost dostop. Le lahka, bela, prozorna zavesa, ki se da potegniti preko vsega okna, je ostala mesto prejšnjih temnih baržunastih in suknenih zagrinjal. Police in poličice, na katerih so se šopirile množine figuric, kipcev, fotografij, suhih šopkov in slične navlake, na kateri se je kopičil prah, je sodoben človek odstranil iz svojih stanovanj. Pragtako je opustil bogato izrezljano in z rezbarijami okrašeno pohištvo, ki je pri brisanju prahu dalo toliko dela. Fotografije in množice malih brezokusnih sličic, ki so preje krasile stene, so se skrile v predale

ali na podstrešje (če že niso šle na ogenj.) Premnogi prti in prtíči, vezeni, pleteni in kvačkani so se morali umakniti z miz, zof in naslonjačev.

Pohištvo je sedaj tako lepo v svoji enostavnosti, v svoji lesketajoči gladkosti, da ne rabi nikakih pregrinjal (k večjemu mal okusen prtíč na sredi mize), stene so tako gladke, nepreluknjane in snažne (marsikje so barvane z oljnato barvo), da jim zadostuje že po ena sama velika slika. Pod iz trdih parketnih deščic je gladek in čist, da mu ni treba preprog, ki so drage in se v njih nabira prah, da je z njimi le delo. Če pa že mora biti preproga, potem je ta majhna, da se vsak dan lahko dvigne in iztepe. Vse nepotrebne mizice, stolčki, police, podstavki so se iz sodobnega stanovanja morali umakniti, da je človek v njem svobodnejši in ima več prostora za gibanje. Pohištvo nam ni več v okras, temveč je postalo le nujno potreben predmet. Draga in mala stanovanja so prisilila sodobnega človeka, da si je v enem prostoru uredil stanovanje, ki bi sicer zavzelo po več sob. Predvsem se je odrekel izraziti spalnici. Mesto postelje, ki je vsled svoje oblike ostala vedno le postelja in uporabna le ponoči, si je omislil zofo. Podnevi si zofo pregrne s pisanim pregrinjalom pa ima sedež zase in še za več ljudi. Nočna omarica je odpadla, ali pa je dobila obliko male mize brez polic in brez vratíc; na njo si postavi svetilko in jo lahko prenese kamorkoli. Lahko pa se ta mizica tudi poveča in služi potem kot jedilna miza. Prejšnje omare in predalnice je dandanes zamenil en

komad: velika trodelna omara, ki ima v sredi stekleno steno za katero se vrstijo knjige. V obeh stranskih delih pa se za vrati skrivajo obleke in police s perilom. Namesto prejšne ogromne kredence in še posebej pisalne mize imamo en sam lep kos pohištva, katerega dolnja polovica obstoji iz predalov, gornji nastavek pa ima dva dela: enega steklenega, podobnega nekdanji kredenci, ki služi za steklo in porcelan, druga polovica pa je podobna zaprti omarici. Vrata te omarice se odpirajo navzdol in tvorijo v vodoravni legi ploskev za pisalno mizo. Tako je en stanovanjski prostor obenem lahko spalnica, jedilnica in delavnica za enega ali pa tudi za več ljudi.

Seveda so to novosti, ki ne bodo še tako kmalu našle posnemalcev na deželi. Naša kmetijska hiša bo ostala še vedno zvesta svojim tradicijam in če bi hotelo katero naše dekline kreniti v novo smer, bo brez dvoma naletelo na nerazumevanje, posmeh in na odpor. Vendar se marsikaj iz navedenega da koristno uporabiti tudi na deželi. Predvsem naj naše bodoče mlade gospodinje ne kopičijo zalogo raznih prtov in prticev, da bi jih v svojem bodočem domu razvesile po stenah, po mizah in policah. Koliko prečutih noči, koliko solčnih nedelj je vžitih v tista mnogotera ročna dela, ko bi bilo vendar koristnejše, da je od težkega dela trudno dekline tiste urice porabilo za počitek in za zdravo zabavo. — Tudi v naših kmetijskih domovih se še košatijo po policah in predalnikih celi oltarčki, sestavljeni iz raznih kipcev, vaz, fotografij in suhih rož. Navadno

pokriva vso tisto lepoto debela plast prahu, ker ni časa, da bi se ti predmeti večkrat brisali. Po stenah vise slike vseh oblik, nabožne in posvetne, največkrat brez reda (včasih samo zato, da zakrijejo luknjo ali madež) in povrh so za okvir zataknjene še kričeče papirnate rože. Koliko denarja zmečemo za malovredne in nepotrebne okraske v naših hišah! Šopek svežega zelenja bi dostikrat bolje okrasil vso sobo. — Počasi, toda gotovo, bodo naše gospodinje prišle do spoznanja, kaj je res lepo in kaj je nepotrebno in neokusno. Polagoma si bodo tudi one privadile urejevati svoj dom tako, da bo odgovarjal vsem potrebam človeka, ki hoče predvsem in nadvse le zdravja in svobodne neodvisnosti. Zdravje in neodvisnost pa se zrcali tudi v našem domu, ki mora biti čist, svetel in prostran.

Higijena.

O pihanju vročih jedil Mnogi ljudje imajo navado, da v vroče jedi, ki bi jih radi naglo shladili, na vse pretege pihajo. Ne glede na dejstvo, da je tako pihanje v družbi nedostojno, moramo ugotoviti, da je tako ravnanje tudi nehigijensko (nezdravo.) Mnogokrat vidimo, kako hiti gospodinja pihati v mleko, ki je zavrelo in hoče skipeti, ali pa s pihanjem zadržuje smetano v posodi, kadar mleko preliva. Tudi če je oseba, ki ima to grdo razvado, zdrava, je njeno ravnanje — če ne družega — vendar neokusno, ker s pihanjem razpršuje iz ust tudi drobne kapljice slin. Sicer pa skoraj ni človeka, ki bi bil absolutno zdrav, vsak človek nosi v sebi bacile te ali one bolezni, le da se pri mnogih ljudeh bolezni ne razvije, čeprav lahko z njo okužijo druge. Neodpustljivo je ravnanje nekaterih mater, ki hrano, s katero pitajo

svojega otročička, najprej v svojih ustih prežvečijo in preslinijo predno jo dajo otroku. Vse take navade moramo opustiti, če že ne iz zdravstvenega stališča pa vsaj s stališča dostojnosti.

Surova hrana. Tudi na deželo je že prodril glas o vitaminih, o surovi prehrani in o novem načinu pripravljavanja jedil. Na raznih gospodinjskih in kuharskih tečajih so naša dekleta slišala, v knjigah in časopisih so čitala novo zapoved: Uživajmo več surove hrane! Tudi v „Grudi“ smo že pisali o tem. S kuhanjem uničimo ali zmanjšamo hranilno vrednost naših jedil. Nekateri moderni zdravniki zdravijo vse notranje bolezni tudi s skrajno omejitvijo kuhane hrane. Bolnik mora uživati mnogo surovega sadja, surovo maslo, surovo mleko, surova jajca (rumenjake), surovo zelenjavo, mesto sladkorja med in mesto belega kruha, trde, iz nepresejane zmesne moke pečene mlince. Zivalsko mast mora nadomestiti z oljem. S tako hrano, pravijo, se poživi delovanje želodca, črev in vseh organov; prečisti se kri, ki je v modernem človeku vsa zastrupljena od slabe prebave, od težke mastne in mesne hrane in od mnogih začimb in dražil. Tu pa tam priporočajo tudi postne dneve, ko človek ne zaužije cel dan nič drugega, kot morda dva jabolka ali par pomaranč in čašo ali dve čiste mlačne vode. Zdrav človek naj bi vsaj en dan v tednu na ta način prestradal. Tak počitek izvanredno koristi celemu telesu, ker se vsi organi takorekoč odpočijejo od neprestanega naporenega dela in lahko ta odmor porabijo za izločitev vseh škodljivih snovi, ki se tekom časa naberejo v človeku.

Surova hrana si je v obliki sadja in raznih salat našla pot v vse domove v mestu in na deželi. Danes že tudi starejši človek ve, da mu sveže sadje prija in da orehi, jabolka in slive, ki jih ima doma,

niso le sladčica za otroke. Vse premalo pa se na deželi upošteva salata. Endivija, narezano zelje (presno ali kislo), črna redkev so salate, ki bi morale biti vsak dan tudi na kmetski mizi. Saj smo vse to pridelali doma in olje za zabelo tudi ni več tako drago kot nekdanj! Toda ni le ta zelenjava, ki jo lahko uživamo surovo, — surovo uživamo tudi peso, repo, korenje, seveda nastrgano in pripravljeno kot navadno salato. Toda vem, da za sedaj še ne morete slediti tem novostim, (naše stare matere bi se od začudenja križale, če bi vse to čule), vendar naj le še omenim, da je za slabotne otroke izredno zdrava, okusna in redilna šledeča jed: Nastrgaj en navaden koren, eno debelo jabolko z lupino vred, zmelji pest orehovitih jederc, vse zmešaj z žlico medu in daj otroku za malico ali za večerjo.

Hodimo čim več razoglave! Zakaj se tako težko ločimo od rute na glavi? Ali se bojimo mraza in prehlada? Ali si hočemo obvarovati glavo in lase pred prahom? Ali se morda nismo počesale in skrivamo nered svojih las pod ruto? Na vsako teh vprašanj imamo odgovor kar pri roki. 1. Ako smo navadile svojo glavo na svež zrak in ako smo zdrave, tedaj se nam ni treba bati mraza in prehlada; le prepihu se ne izpostavljammo gologlave. 2. Le pri pometanju ali pa pri posebno prašnem delu si zavarujmo glavo in lase z ruto. Pri navadnem celodnevem opravilu bo pa lepše in bolj zdravo ako pustimo, da se nam lasišče zrači, prah pa, ki se nabere, od časa do časa odpravimo s temeljitim pranjem glave in las. 3. Tej tretji točki pa vem, da ne bo nobena pritrdila. Ker je tak izgovor skoraj nemogoč. Počesati se, urediti svoje lase je pač tako važno, kot umiti obraz in roke. Še umazan obraz je lažje gledati kot razmršeno in zanemarjeno žensko glavo.

Kuhinja.

Primorska šara ali mineštra.

Šara je vsaka gostljata jed, ki sestoji iz razne zelenjave in sočivja. Kranjska šara je gosta juha iz krompirja, korenja, repe in kole-rabe. Primorci pa delajo šaro ali mineštro iz krompirja, fižola, kislega zelja in dodajo včasih tudi pest riža ali makaronov. Nekaterim ta mineštra prav ugaja, zato jo poskusite skuhati, morda bo prijala tudi vaši družini. — Skuhaj posebej $\frac{1}{2}$ kg fižola in $\frac{1}{2}$ kg kislega zelja. V fižol zreži par glavic česna, da se razkuha. Ko je fižol prav mehak ga zmešaj z zeljem. Skuhaj tudi $\frac{1}{2}$ kg krompirja v koscih in ga z vodo vred dodaj fižolu z zeljem. Pusti naj vse skupaj nekaj časa vre. Razbeli precej masti in naredi svetlo prežganje, ki ga primešaj jedi. Pusti pokuhati, osoli, popraj in okisaj in daj kot samostojno jed na mizo. Še boljša je mineštra, ako se je v njej kahal lep kos prekajene svinjine.

Dobro telečjo obaro (ajmoht) skuhaj tako-le: $\frac{1}{2}$ kg telečjega mesa razreži na kosce, deni v posodo brez masti in pusti, da se v lastnem soku duši tako dolgo, da se vsa tekočina, ki jo je meso spustilo, posuši. Posebej razbeli 2 žlici masti in zarumeni na njej 3 žlice kruhovih drobtin. Te oprazene drobtine stresi k mesu in zalij vse skupaj z juho ali vodo. Sedaj osoli, dodaj ščep majarona, malo limonove lupine, malo nastrganega muškata in pusti vreti pol ure. Predno daš na mizo, lahko primešaš obari malo nastrganega sira (parmezana). Obara ne sme biti čista kot juha, marveč lepo gostljata. Nekateri pretlačijo v obaro tudi kak krompir ali pa ga dodajo v koscih že k mesu. Tako pripravljena obara ima izrazit pikanten okus po majaronu in limonovi lupini.

* * *

Žrebanje nagrad za naše naročnike smo morali preložiti na 15. februarja. Neprestano nam dospevajo rešitve nagradne uganke. Pa tudi število tistih, ki bi radi plačali naročnino, a jim to spričo kratkega roka ni bilo mogoče, je veliko.

Pozivamo torej vse, ki upajo zadeti eno izmed naših lepih nagrad, naj ne odlašajo in naj pošljejo rešitev uganke in celoletno naročnino gotovo do 15. februarja t. l.

UPRAVA „GRUDE“

.....
France Gerželj:

1932

*Trudni so dnevi
kot sveča drobna vase zgoreli.
Za srečo v krogu
jaz, ti in vsi smo hiteli.*

*In spet v bele in črne dni
svoje upe in želje prižgali,
z njimi — budno razprostrtimi jadrji —
sebi in drugim srečo iskali.*

.....
Za ta podnaslov nismo prejeli nikakršnega poročila. Naša društva, zganite sel Poročajte o svojem delovanju, drugače bomo mislili, da spite zimsko spanje.

.....
Ampak stvar je taka, da pridejo pametni ljudje zmerom prezgodaj; zakaj če bi prezgodaj ne prišli, bi ne bili več tako pametni.
(Cankar: Križ na gori)

Brez naočnikov živeti je grenko, prijatelj, toda pošteno je.
(Cankar: Tujci)

Dopisi.

Naš zaslužni tovariš, nekdanji predsednik Zveze, Dolfe Schauer se je 19. decembra 1931. poročil z vrlo tovarišico Marjanco Rozmanovo. Naj jima bodo nebesa naklonjena vse življenje, onadva naj pa nadalje ostaneta naša zvesta pristaša in sodelavca.

Zabeležiti pa moramo tudi žalostno vest, da je v Orli vasi umrl oče našega vnetega in sposobnega tovariša Ivana Kronovška, g. **Ivan Kronovšek star.** S prizadeto družino vsi iskreno sočustvujemo, blagemu pokojniku pa želimo večni mir in pokoj.

*

Fr. Mastnak:

O organizaciji in organizatorjih.

Vsak obrat — tako tudi kmetski, mora ob koncu leta pregledati svoje gospodarstvo v prošlem letu in napraviti bilanco svojega dela. Posebno pa mora v sedanjih težkih časih kmet obrniti vso pozornost na računovodstvo v svojem gospodarstvu, ki naj mu pokaže, koliko je v prošlem letu potrošenega in vložnega v obliki amortizacije ali prihodkih in kakšen je ob koncu leta odnos med stroški in dohodki. Iz tega rezultata si pameten gospodar potem ustvari potreben bodoči kašipot. Pri vsem tem pa mora vedeti, da je previdno vloženo amortizacijski denar, naložen na visoke obresti.

Kakor pa je v kmetskem in v vseh drugih obratih, tako je tudi v naši organizaciji. Tudi tukaj treba vsestranske pazljivosti, bodisi v društvi ali pa v Zvezi, povsod smemo in moramo vsako leto nekaj vložiti v inventar društva — nekaj pa, kar je sicer glavno — žrtvovati za razmah organizacije in našega tiska. Seveda, če pa so ožji društveni funkcionarji — eni ali drugi — slabi gospodarji, če ne pomišljajo na to, da se vsaka rezerva končno le izčrpa, če se ne gleda na potreben pritok, (tu naj

se ne računa na razne morebitne podpore, ki so le „morebitne“), pride končno lahko do razpada cele organizacije in vse dolgoletno delo in vse žrtve dobro mislečih in žrtvujočih se — bi bile zastonj: organizacija bi predstavljala podobo strte lokomotive po neprevidnosti vlakovodij.

Toda fantje in dekleta! — pred nami leži široko polje in bele ceste se vijo iz vasi v vas, te ceste peljejo tudi v vasi, v katero še ni dahnil duh našega pokreta, kjer še tlačani misel, da je kmet pač obsojen na podložništvo in robstvo! Tja je treba ponesti zavest, da kmetstvo ni sramota, ampak ponos za vsacega ki živi s svojo dobro dušo v njem!

Seveda, malo jih je ki so to zavest in ponos prinesli z rojstvom na ta svet. Mnogo se jih je v to potem uživel, bodisi po zavesti svojega očeta, po eni ali drugi k temu težeči šoli, po tem ali onem učitelju — ali pa so iz knjig spoznali krivico in pravico. In kdor jo je našel — to svojo kmetsko zavest, naj več ne išče novih poti in smeri, ampak naj ostane pri nas — naj bo tu „cel mož“! Vsak naj ve, da „tudi domovina dobro plačuje in hudo kaznuje — in da je goljuf in očiten grešnik on, ki dela dobro le radi slave in umazanega dobička . . .!“

Kdor želi in hoče, da ga bo gruda živela, ga bo! Taka je tudi naša organizacija. Kdor se čuti organizatorja — kogar je že dvignil val tega pokreta — naj le pride med nas in naj objasni to idejo in program nam „pravice žejnim“! Toda tu naj se ne kaže brezumno med kmetskimi fantom in šolanim inteligentom, ako je naš, naj jasno izjavi: Fantje, prišel sem v vašo sredo, da vas pobratim, da ustanovimo društvo, ki naj bo svetla iskra v svitu probujajoče se Evrope. Po mojih delih me boste spoznali in sodili. — Toliko za danes. V 2. številki se pa še z dekleti kaj pomenimo.

Spomin na kmetski praznik v Celju, 8. sept. 1931.

Vedno mi je še v spominu ta prelepi dan, ki me je tako navdušil, da sem bil srečen, ker sem kmetski fant.

Okrog 2. ure popoldne se je pričela zgrinjati na celjsko Glazijo pisana množica kmetjskih voz in kolesljev, okrašenih z zelenjem in pisanimi trakovi, na katerih so sedeli fantje kosci, dekleta grabljice, vsi židane volje. Na vozeh, na kolesih in peš je prihajala naša mladina iz bližnje in daljne okolice. Videl sem gruče deklet, rdečih lic, živih oči, polnih bokov, z rudečimi nageljni na prsih, v zelenih svilenih pasovih, ki so znak, da jih je rodila mati kmetica. — Videl sem kmetjske fante, korenjake, ki so jasnih obrazov, vriskajoč, s kosami na ramah, prikorakali v gručah v mesto. Za klobukom so se jim majali rdeči cveti, vrhi rožmarina — sladki znaki ljubezni.

Po kratki ureditvi se je zamajala dolga pisana povorka, ki jo je otvoril kmetjski fant - jezdec. Povorka je šla skozi vse mesto — živa, zdrava, vesela. Množice meščanov so gledale to našo kmetjsko vojsko. Videl sem mestna dekleta, ki so stala ob cesti, pa so se mi zdela kar bleda in žalostna v primeri z našimi dekleti. Videl sem mestne fante, ki se niso mogli postaviti kot mi in krepko zavriskati iz vseh prsi, kako so z dopadanjem gledali naše brhke mladenke.

Na okrašenem vozu je sedel poleg mene tovariš Dr. Janže Novak. Dregnil sem ga med rebra in zavriskal na vse grlo, da sem dal duška svojemu ponosu, svojemu veselju, da sem sin vasi, da živim življenje prostosti in zdravja na kmetih. — Tudi tovariš Janže je hvalil našo zavednost, borbenost in sposobnost kmetjskega pokreta v celjski okolici, toda jaz ga nisem mnogo poslušal, rajši sem vriskal in pel od navdušenja nad toliko mladostjo in lepoto okrog mene.

Francek iz Zabukovja.

Iz tiskovnega odseka celjskega pododbora „Zveze kmetjskih fantov in deklet“. Mladina, novo poslovno leto je tu. Ravno sedaj ob novem letu je čas, da mi naš tiskovniški voz zopet potisnemo po začrtani poti naprej. Kako ga bomo, to je vprašanje. Povsod govore: Denarja ni, si težko naročam še to in ono čtivo! Res je, da

je kmetjskemu fantu težko biti naročnik „Grude“ „Kmetjske matice“ in „Kmetjskega lista“. Dokler se razmere ne predrugačijo si pa pomagajmo medsebojno, naj si eden naroči „Grudo“, drugi pa „Kmetjski list“, tretji „Kmetjsko matico“ in si drug drugemu te knjige posojujemo. Kjer pa obstoja društvo, se včlanite pri njem, tam boste za malenkostno članarino čitali vse gornje čtivo in še mnogo drugega koristnega.

Dragi fantje in dekleta, ni pa že dovolj da smo le naročniki našega čtiva, mi moramo biti tudi sotrudniki našega tiska. Takole malo volje in malo korajže, pa pero v roke in povejte svoje mnenje. (Čudim se, da iz našega okrožja, iz nekaterih krajev pride tako malo poročil!) Pa kadar pišete, le napišite veliko, zato ker je poštnina draga in se ne izplača poslati kar par vrstic.

Dragi tovariši in tovarišice, ni dovolj, da smo naročniki in sotrudniki našega tiska, mi moramo naše liste tudi čitati. Ne zadostuje, da jih samo površno prelistamo, potem pa jih vržemo na polico in ne pogledamo več. Tako ravnanje nam ne bo prineslo izobrazbe.

Izobrazba je prinesla našemu ljudstvu prosvetno, gospodarsko in politično svobodo. In mi mladi moramo našo slovensko zemjo dvigniti, da bo postala vzor prosvetljenega kmečkega gospodarjskega napredka. Pri tem cilju, pri tem spoznanju ne smemo ostati kjer smo. Mladina, ki je nositeljica, ustvariteljica novega časa, mora odločati pri pripravljanju bodočnosti. Dragi tovariši, tovarišice, naš kmetjski tisk je najboljši kažipot v bodočnost, zato se poprimite našega tiska in agitirajte zanj od moža do moža, od fanta do fanta, od dekleta do dekleta, od žene do žene. Naš tisk mora postati glasilo vasi! Korajžno si zavijajmo rokave in videli bomo, katera vas se bo bolje izkazala. Vam želim srečno novo leto 1932.

Franc Potočnik
načelnik tiskovnega odseka.

Pozdravi naših fantov-vojakov.

Slovenski fantje služeči v 2. četi 1. bat. 21. peš. puku „Čehoslovačkem“ v Skoplju, želijo vsem naročnikom,

čitalkam in čitalcem „Grude“ veselo, srečno in zadovoljnosti polno Novo leto!

Alojzij Hočevar, Zapoge pri Kranju, Justin Slanovec, Avgust Sedušek, Tunice pri Kamniku, Ivan Soje, Jezersko nad Kranjem, Viktor Lipovec, Jarše pri Domžalah, Janez Šinkovec, Kokra nad Kranjem, Ivan Podbevšek, Krašnje Brdo pri Lukovici, Valentin Špendal, Brezje pri Tržiču, Jakob Hrovat, Vošče pri Radovljici, Vodopivec Anton, Roje pri Št. Jerneju, Franc Ravnik, Bohinjska Bistrica, Rudolf Bartolj, Loški potok,

Pavel Vodičar, Zdenska vas Dobropolje, Vinko Šuštar, Dobropolje, Josip Gorjanc, Boletina pri Celju, Franc Krašovec, Vrhnika, Mirko Praznik, Brezdno ob Dravi-Maribor, Jožko Rožman, Frebež pri Brezicah, Franc Grosek, Boletina pri Celju, Mihael Dušnik in Mihael Javornik s Celjskega okruha, s 3. čete Bohinc Filip. Zapoge pri Kranju, Franc Krničar, Jezersko nad Kranjem, in iz 10. čete Andrej Štern, Franc Aljaž, iz Zapog in Ivan Lavrač iz Moravč. Slovenski fantje 2. čete, 1. bat. 21. p. p.

Res nerodno.

So vprašali prijatelja Toneta, ki si je nedavno zlomil nogo, kedaj mu je bilo najhujše — ali v trenutku, ko si je nogo zlomil, ali na prevozu v bolnico, ali na operacijski mizi.

Odgovoril je: „Ko so me slačili in so videli, da imam na sebi ženine spodnje hlače. Tisti dan sem namreč dal svoje v perilo.“

Ni imel sitnosti.

Popotnik ogleduje veliko palačo in vpraša mimoidočega kakšno poslopje je to in ali se lahko gre vanj.

„O, to je jetnišnica“ odgovori urno vprašani, „in vanjo, mislim vam ne bo težko priti. Meni ni to delalo nikakih preglavic.“

Med prijatelji.

„Ali si prišel sinoči še pred nevihto domov?“

„Da, toda ko sem stopil v sobo in po nerodnosti vzbudil ženo, se je začel šele pravi vihar.“

Najsrečnejši mož.

„Jaz vendar mislim, da je bil le Adam naj srečnejši zakonski mož.“

„Zakaj?“

„Ker ni imel tašče.“

Fr. Rojec:

Srčne race.

(Po narodni pripovedki.)

Mladenič celih dvajset let bil skrit, zaprt je med zidovi zavedal ni se, kaj je svet in kaj življenja so valovi . . . Ko mu je bilo dvajset let pokazal mu je oče svet.

„Moj sin, sedaj pa si oglej ta božji svet in vse stvari mi, ko se nagledaš, mi povej, kaj ti je najbolj všeč med njimi. Kar pametnega boš izbral to kupil bom in v last ti dal.“

Otrok veliki zastri mi se v svet, se čudi, smeje glasno; z očetom hodi krog več dni in marsikaj se zdi mu krasno, ne more pa se odločiti, zakaj bi vredno b'lo prositi.

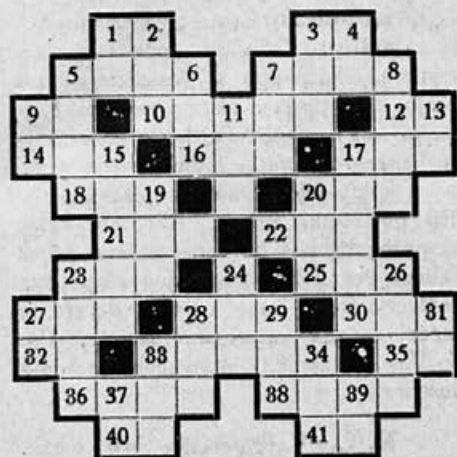
Pot jih privede do vode, tam brhke perejo perice; mladenič se zagleda v nje: „Kako se kličejo te ptice?“ „To race žive so, prešerne, igrače zate neprimerne!“

„Kupite meni, očka vi, vsaj eno teh mikavnih račic! Velike videl sem stvari in mnogo srčkanih igračic, zdaj čutim, da mi ptičke te najbolj ogrele so srce!“

Uganke.

Križanka I.

(Sander Turnšek).

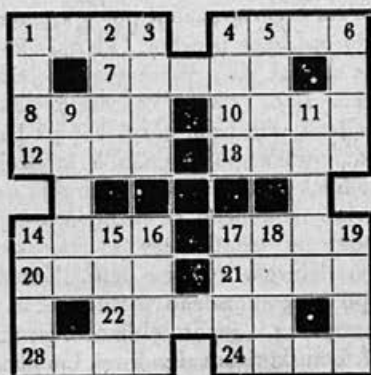
Vodoravno: 1. del voza, 3. sr, 5. padavina, 7. se nahaja na starodavni ženski glavi, 9. al, 10. pekovsko orodje, 12. os. zaimek, 14. morska riba, 16. plod, 17. sanje, 18. mutast, 20. bodičasta rastlina, 21. število, 22. žetveno orodje, 23. možko ime, 25. ribarsko orodje, 27. reka v Italiji, 28. Afriška žiral, 20. slaboumen, 32. veznik, 33. vodi zrakoplov, 35. predlog, 36. možko ime, 38. drevo, 40. ploskovna mera, 41. zaimek.

Navpično: 1. os. zaimek, 2. odposlanec, 3. mlekarski izdelek, 4. rt, 5. Indijska žival, 6. kokoš, 7. posoda, 8. konec molitve, 9. igralna kvarta, 11. del obleke, 18. voznik, 15. možko ime, 17. mesec, 19. izprememba lune ali solnca, 20. trta, 28. poškodba, 24. del, 26. domača žival, 27. Ludolfovo število, 28. klej, 29. domača žival, 31. Egiptovski bog, 33. dvojica, 34. možko ime, 37. trdilenica, 39. veznik.

Križanka II.

Sestavil Vlad. Puc.

Vodoravno: 1. veže dva bregova, 4. planina v zahodnem „Balkan“ pogorju, 7. pritok Dunava v Jugoslaviji, 8. sveta gora na Balkanu, 10. peščena struga jezera Tsad v Afriki, 12. reka na Koroškem, 13. jezero v zahodni Aziji, 14. reka v Mongoliji, 17. gorstvo v Jugoslaviji, 20. mesto v Rumuniji, 21. članica družine, 22. je spleten iz cvetja, 23. pristanišče ob Ohotskem morju v vzhodni Aziji, 24. reka v Španiji.

Navpično: 1. curek (srbohrvaško), 2. vrh v Karavankah, 3. reka v Dunavski banovini, 4. orosi travo, 5. prvi zračni junak, 6. junak pred Trojo, 7. sundski otok, 11. mesto v Maroku, 14. reka v Zetski banovini, 15. vulkanski izmeček, 16. mesto ob adenskem zalivu, 17. kmetovalec, 18. gosi podobna žival, 19. rešet.

Pravilno sta rešila uganke v 12. številanske „Grude“: Jože Škraba, Črna vas pri Ljubljani, Pepca Merkuš, Zgornja Pristava, Sela pri Ptuj in Terezija Mlinar, Jazbina — Črna p. Prevalje.

Pravilna rešitev se glasi:

Kvadrat I.: Odpri srce, odpri roke! Otiraj bratovske solze.

Kvadrat II.: 1, Gruda, 2. rokav, 3. ukati, 4. datel, 5a, vila.

Vodoravno in navpično čitaš: Gruda.

Nove knjige.

Kmetijska tiskovna zadruga je kot vsako leto tako tudi za leto 1932 izdala ličen Kmetijski koledar, ki je zelo primeren in pripraven za vsakega kmetovalca. Na prvih straneh je poleg koledarja mnogo praznega prostora, kjer si človek lahko za vsak dan zapiše svojo beležko. Za tem sledijo članki iz raznih panog gospodarstva in prinosnosti našega kmetijstva, potem popis poštnih in drugih pristojbin, popis sejmov v področju naše banovine in končno še razpredelnica za prihodke in izdatke ter za zapiske o najetih delavcih v celem letu. Koledar je lepo v temnozeleno platno vezan in ima pripravno žepno obliko. Naročite ga v Kmetijski tiskovni zadrugi, Ljubljana, Kolodvorska ul. 7. M. N.

Izšle so knjige Kmetijske matice. Ker smo jih prepozno prejeli, prinesemo oceno v prihodnji številki „Grude“.

Mihec in Jakec je naslov knjigi, ki jo je spisal naš marljivi mladinski pisatelj Jos. Ribičič s pomočjo risarjev M. in O. Gasparijev in nam jo je Mladinska matica poslala na ogled in v oceno. Zadnje čase se je med našimi najmlajšimi — med otroci — razvila posebna vrsta literatura. Nekak slikopis. Napisana je na primer povestica o pridnem otroku ali o mački in miški, ali o Mihcu in Jakcu, pa je polovica vseh besed narisana in prikazana v slikah in le besede, ki se ne dajo naslikati, so napisane s črkami. Tako je namreč knjiga o Mihcu in Jakcu, cel njun življenjepis do prvega šolskega dneva, prav prijetno opisan v slikah in črkah. Tako-le čitanje je — rada verjamem — našim najmlajšim, ki se še boré z trdimi znaki abecede, prav lahko in celo zabavno. Staršem prav priporočam, da nabavijo to knjigo svojim najmanjšim, posebno če hočejo v njih požuriti željo za čitanjem. M. N.

Listnica uredništva.

Ivan St., Preloka: Pesmico le pošljite, če bo dobra jo bomo natisnili, drugače poroma pač v koš.

Lobničan: Črtica „Amerikansko“ ni za naš list. Zakaj ne napišete raje kaj kratkega, krepkega iz kmetijskega življenja. Tudi pesmici nista posrečeni. Križanka ima preveč tujk, ki jih naši ljudje ne morejo poznati. Šaljivke sprejemem. — „V Albaniji“ je mrtvo opisovanje, ki diši po šolski nalogi. Ako ste kraje prepotovali, nas bo bolj zanimal popis kakega res doživljenega dogodka. Taka doživetja tudi jasno osvetlejo deželo in značaj naroda katerega opisujete. Ako bo Vaš spis zanimiv in živahen, ga bomo ilustrirali.

K. Č.: Vaše pesmice niso za tisk.

Kopriva: Imam precej Vašega, toda za priobčitev je le „Stari Vernik“. Drugo ni posrečeno.

.....

Radi nepredvidenih zaprek smo, mesto napovedane L. Merzelove povesti, izbrali povest „Bajtarjeva hči“ od pisatelja Vinka Bitenca. Prepričani smo, da bo tragična usoda, ki zasleduje ubogo kmetisko dekle, ganila in zanimala naše čitalce, da bodo nestrpnost sledili vsem nadaljevanjem, ki jih bo Gruda prinašala in z zadoščenjem sprejeli zanimiv razplet in srečen konec te ljudske povesti.

.....

1. štev. letošnje Grude se je radi raznih zadržkov zakasnila. Vse naslednje številke pa bodo odslej izhajale okrog 15. vsakega meseca. Uredništvo bo sprejemalo rokopise do 5. vsakega meseca; vsak pozneje vposlan spis bo za dotično številko prepozen.

MR. BANOVEC

PLANINKA
ZDRAVILNI
ČAJ

„PLANINKA“ ZDRAVILNI ČAJ

prenavlja, čisti in osvežuje kri, izboljša slabo prebavo, slabotno delovanje čreves, napihovanje, obolenje mokračne kisline, jeter, žolča in žolčni kamen.

Vzpodbuja apetit in izbornu učinkuje pri arteriosklerozi. Zahtevajte v lekarnah samo pravi „Planinka“ zdravilni čaj, ki se ne prodaja odprto, temveč samo v plombiranih paketih po Din 20— z napisom proizvajalca:

LEKARNA MR. LEO BANOVEC LJUBLJANA
Kongresni trg

Slavko Levičnik

laboratorij za padala in industrijsko izdelovanje padal, ter avtomatska sedišča za padala

C e l j e, Jugoslavija.

Na občutljivi koži

se pojavijo lišaji in drugi nedostaki, pri vporabi škodljivega mila. Zato se priporoča vporaba samo takih mil, ki so medicinsko brezhibna, kot so to: Fellerjeva Elsa - mila lepote in zdravja in sicer: lilijino mlečno, lilijine kreme, boraksovo, glicerino, rumenjako in milo za britje.

Po pošti 5 kosov 52 Din
brezdaljnih stroškov

pri lekarnarju Eugen V. Feller, Stubica Donja, Elsatrg 264, (Savska ban.)

Vsakdanja povest.

(Resničen dogodek.)

Gospa Ivanka je stala pred ogledalom in ni bila zadovoljna. Vendar se ni vžalostila. Zapustila je zrcalo in pisala svoji prijateljici Vidi, ki je bila zmeraj lepa, mlada in katero so zato vsi zavidali.

Gospa Ivanka zopet stoji pred ogledalom in je zadovoljna. Ona zdaj uporablja, tako kot njena prijateljica Vida, za dnevno negovanje zdravja in lepote:

Fellerjevo Elsa - pomado za zaščito lica in kože, katera izdelana po vseh pravih medicinskih kozmetiki, zanesljivo deluje proti solnčnim pegam, ravno tako kot proti drugim nedostatom kože.

Fellerjevo Elsa - pomado za rast las proti izpadanju in prezgodnji osivelosti las, proti prhljaju itd.

Po pošti 2 lončka franko za v naprej poslanih 40 Din, kajti povzetje stane 10 Din več.

Fellerjeva Elsa - mila zdravja in lepote (lilijino mlečno, lilijine kreme, rumenjako, glicerinsko, boraksovo, katranovo in milo za britje) 5 kosov v poljubni izberi 52 Din.

Lahko se naroči, da se doda še: Elsa - Shampoo 3 Din 30, Elsadont krema za zobe 8 Din 80, Elsa - voda za usta 16 Din 50.

Poskusite enkrat in zadovoljni bode!

Naročite v Elsafluid - tovarni:

Eugen V. Feller, Stubica Donja, Elsatrg 264.

(Savska banovina.)

Za masiranje

---

pri prehlajenju, lenem krvnem toku in posebno pri revmatskih bolečinah, se že skozi 35 let najraje uporablja kot zanesljivo domače sredstvo Follerjev blagodišeči Elsafluid. Poskusna steklenica 8 Din, dvojna steklenica 9 din povsod. Popošti 9 poskusnih ali 6 dvojnih ali 2 velike specialne steklenice 62 Din brez daljnih stroškov

pri lekarnarju Evgen V. Feller, Stubica Donja, Elsatrg 264, Savska ban.

Dobro kupite

nogavice, kravate, srajce, nahrbtnike, naramnice, dežnike, palice, čipke, svilnate trakove, gumbe, nože, škarje, voščeno platno (Wachstuch), potrebščine za šivilje, krojače, čevljarje, tapetnike itd. le pri tvrtki

JOSIP PETELINC, Ljubljana

blizu Prešernovega spomenika (ob vodi).

Nizke cene!

Nizke cene!

„EKONOM“

osrednja gospodarska zadruga v Ljubljani
Kolodvorska ulica 7

Ima v zalogi po najnižjih cenah deželne pridelke, najfinejšo banaško in domačo moko, krmila, špecerijsko blago in ostale v to stroko spadajoče predmete.

Zaloga vseh vrst umetnih gnojil, modre galice, prvovrstne strešne opeke iz opekarne **Ilovac**, Karlovac, ter najboljšega splitskega in trboveljskega portland cementa.

TISKARNA SLATNAR

DRUŽBA Z O. Z.

KAMNIK

Čekovni račun št. 10.560

*

Moderno urejeno grafično podjetje. Ustanov. l. 1900

*

Izvršuje vsa tiskarska dela hitro, lično in po konkurenčnih cenah. Specijalna dela: trobarvne razglednice in prvovrstni tisk knjig

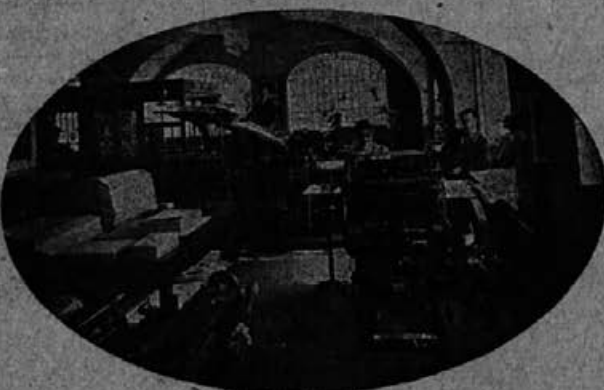
*

Nujna naročila izvrši takoj

Proračuni poštnoobratno!

*

Denar naložite

najbolje in najvarnejše
pri domačem zavodu

K METSKI
HRANILNI IN POSOJILNI DOM
V LJUBLJANI

reg. zadruga z neomejeno zavezo
TAVČARJEVA (SODNA) UL. 1.

Telefon št. 2847. — Rač. pošt. hran. št. 14.257. — Brzjavi: „Kmetški dom“.

Vloge na knjižice in tekoči račun obrestuje po $5\frac{1}{2}\%$, pri tromesečni odpovedi po 7% brez odbitka davka na rente.

■ ■ Stanje vlog:
Din 35.000.000.-.

Rezervni zaklad:
nad Din 900.000.-.

Jamstvo za vloge presega večkratno vrednost vlog. Strankam nudi brezplačno poštne položnice za nalaganje denarja. — Vložne knjižice drugih zavodov sprejema kot gotovino brez prekinjenja obrestovanja.

Posojila daje na poroštvo, na vknjižbo in na zastavo premičnin in vrednostnih papirjev in v tekočem računu pod najugodnejšimi pogoji.

Blagajniške ure:

Ob delavnih od 8.—12 $\frac{1}{2}$,
in od 3.—4 $\frac{1}{2}$, le ob sobotah
in dnevih pred prazniki od
8.—12 $\frac{1}{2}$ ure.

